

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Review of Greaves, S.; Wallace-Hadrill, A. Rome and the colonial city: rethinking the grid

Flohr, M.

Citation

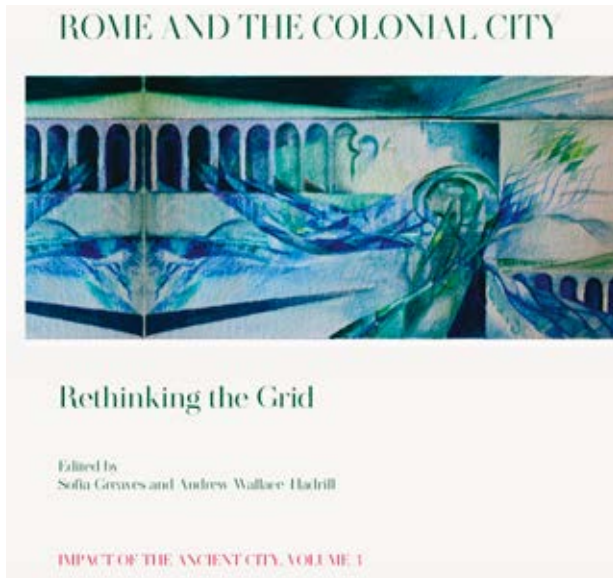
Flohr, M. (2023). Review of Greaves, S.; Wallace-Hadrill, A. Rome and the colonial city: rethinking the grid. *Tijdschrift Voor Mediterrane Archeologie*, 35(69), 46-47. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3719541>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3719541>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Rome and the Colonial City. Rethinking the Grid

Sofia Greaves & Andrew Wallace-Hadrill (red.)

Impact of the Ancient City 3

Oxbow Books, Oxford, 2022.

ISBN 978-1-78925-780-9, £50,00.

Deze rijke bundel schetst, in 19 hoofdstukken, een beeld van de diverse manieren waarop ideeën over stadsplanning uit de Romeinse wereld zich verhouden tot ideeën over stadsplanning in latere periodes, met name in Middeleeuws en (vroeg)modern Europa en de koloniale wereld van de 19de en 20ste eeuw. Het boek maakt deel uit van een serie van drie bundels die voortkomen uit een door de European Research Council gefinancierd onderzoeksproject naar de impact van de antieke stad, dat door Wallace-Hadrill geleid werd, en waarbinnen Greaves promotieonderzoek deed. Dit project stelde zich tot doel om, vanuit een mediterrane perspectief, te onderzoeken hoe de stad niet alleen een sleutelrol speelde in de Grieks-Romeinse wereld, maar ook belangrijk was in de manier waarop ideeën uit de Grieks-Romeinse Oudheid in latere periodes hergebruikt en opnieuw gedefinieerd werden. De andere twee bundels (hier niet besproken) richten zich op de manieren waarop de antieke stad onthouden en vergeten werd en op de doorwerking van de antieke stad in de steden van het oostelijke mediterrane gebied.¹ Thematisch bewegen alle drie de bundels zich voorbij de grenzen van de traditionele, op Europa gerichte, historiografie over zowel de Oudheid als haar 'voortleven'.

Inhoud

De bundel wordt ingeleid met een door de beide redacteurs geschreven hoofdstuk waarvan de titel (*Decolonising the Roman grid*) weinig misverstand laat bestaan over de post-eurocentrische ambities van het boek. Greaves en Wallace-Hadrill schetsen de problematische manier waarop met name de historiografie van Romeinse

stadsplanning in de vroege 20ste eeuw verknoopt raakte met de idealen over orde en beschaving die het Europese denken in de koloniale tijd beheersten. Ze stellen dat deze bundel zich richt op het onderzoeken van de beperkingen van dit traditionele narratief, waarin de uit de klassieke Oudheid voortkomende orthogonale stadsplanning lang gezien werd als symbool van beschaving en als model voor de toekomst. Greaves en Wallace-Hadrill betogen dat, hoewel de invloed van koloniale denkers als Haverfield tanende is, een aantal onderliggende aannames – zoals de superioriteit van orthogonale planning en de gunstige effecten van imperialisme en kolonisatie in de Oudheid – nog immer nagalmen in de manier waarop oudhistorici en archeologen kijken naar de materiële resten van antieke steden. Hoe kunnen we een perspectief op de Romeinse stad ontwikkelen dat losstaat van het koloniale raamwerk dat ons denken gevormd heeft en het onderliggende idee dat verstedelijking en beschaving onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn?

De hoofdstukken die volgen op de inleiding beantwoorden deze vraag op verschillende manieren. Het boek is daartoe verdeeld in drie delen. Het eerste onderzoekt de relatie tussen stadsplanning en ideeën over de stad. Dit begint met een hoofdstuk waarin Malkin reflecteert op de rol van gelijkheidsdenken en orthogonale stadsplanning rondom de stichting van Griekse kolonies. Hij observeert dat waar nieuw gestichte steden in aanvang egalitair werden uitgelegd, dit niet betekende dat ze ook egalitair zouden (moeten) blijven. Het hoofdstuk van Wallace-Hadrill laat zien hoe de beschavingsdeugden van orthogonale stadsplanning veel marginaler waren in het denken van antieke auteurs dan vaak is aangenomen; veel belangrijker was de mate waarin stadsuitleg gezond leven in de stad faciliteerde of juist compliceerde. Het hoofdstuk van Wallace-Hadrill contrasteert met dat van Lilley, dat er meteen op volgt: in Middeleeuws Europa zien we juist hoe politieke macht – van koningen – een doorslaggevende en zichtbare rol speelde in de planning van nieuwe steden en zich uitdrukte in, bijvoorbeeld, de prominente plek van kastelen. De volgende twee hoofdstukken richten zich op de Iberische wereld. Ottewill-Soulsby laat zien hoe het theoretische werk over stedenbouw van de Middeleeuwse franciscaan Eiximenis enerzijds voortbouwt op klassieke idealen, maar anderzijds zeer nadrukkelijk ook christelijk gedachtegoed als uitgangspunt neemt. Samen met Martínez Jiménez onderzoekt Ottewill-Soulsby vervolgens ook de manier waarop het stedelijke in de door Spanje veroverde nieuwe wereld vanuit een Grieks-Romeins perspectief geanalyseerd werd – zowel de bestaande steden als de nieuwe Spaanse stichtingen. Het gebruik van het Latijn, en daarmee een aan de Romeinse wereld ontleend vocabulaire, speelde daarin een belangrijke rol. Het zevende hoofdstuk, van Zychowicz-Coghill, onderzoekt de manier waarop idealen over de stad een rol spelen in de manier waarop Middeleeuwse commentatoren schreven over de

stichting van nieuwe steden door de eerste Islamitische rijken – Kufa en Bagdad. Het laatste hoofdstuk van het eerste deel, van Rose-Redwood, richt zich op het discours over orthogonale planning in een Noord-Amerikaanse context.

De vijf hoofdstukken in het tweede deel van de bundel onderzoeken de realiteit en doorwerking van stadsplanning in het mediterrane gebied in de Romeinse tijd en de meteen daaropvolgende periodes. Dit begint met een analyse, door Morigi, van de manier waarop de serie van nederzettingen die door de Romeinen gesticht werden langs de Via Aemilia in Noord-Italië een blijvende invloed hebben gehad op de ontwikkeling van het urbane en rurale landschap in deze regio. Een hoofdstuk door Dufton onderzoekt hoe nieuwe steden in Romeins Noord-Afrika zich ontwikkelden in de periode die volgde op hun stichting – Dufton benadrukt hoe juist die periode cruciaal was voor de ontwikkeling van steden. Ook de manier waarop steden gesticht werden was echter aan verandering onderhevig. In een hoofdstuk over stichtingen in het oostelijke deel van het Romeinse Rijk laat Rizos zien hoe, na de tweede eeuw na Christus, de aard van nieuw gestichte steden verregaand veranderde, met een steeds grotere rol voor een militaire functie. Dit soort ontwikkelingen is ook zichtbaar op het Iberische Schiereiland, zoals Martínez Jiménez laat zien, al ontbreekt daar de militaire component. Een meer methodologisch gericht stuk van Millett laat zien hoe de complexiteit van het reconstrueren en interpreteren van orthogonale antieke stadsplattegronden niet onderschat moet worden.

Het derde deel, tot slot, richt zich specifiek op de impact van het Romeinse stedelijke model. Het hoofdstuk van Vermeulen vergelijkt de stadsuitleg van de Romeinse kolonie van Potentia met twee latere orthogonale nederzettingen in dezelfde regio: Porto Recanati en Cervia. Boerefijn onderzoekt vervolgens de rol van planning in de vele nieuwe steden die in Middeleeuws Europa gesticht werden en benoemt, terecht, dat orthogonale stadsplanning in deze en andere contexten niet per definitie teruggevoerd hoeft te worden op Grieks-Romeinse voorbeelden – het is immers simpelweg het eenvoudigste systeem om een stad mee aan te leggen. Het hoofdstuk van Greaves over de 19de-eeuwse stadsuitleg van Barcelona maakt een vergelijkbaar punt: Ildefons Cerdà, verantwoordelijk voor dit plan, koppelde zijn plan heel

nadrukkelijk los van het Romeinse verleden, dat hij negatief evalueerde. Een belangrijk hoofdstuk is dat van Ennahid, dat laat zien hoe in de context van het Franse protectoraat in Marokko het beeld van de Romeinse stad wel degelijk centraal stond in de koloniale politiek met betrekking tot zowel archeologie als stadsontwikkeling. Dit was tot op zekere hoogte ook het geval in de planning van de Britse koloniale hoofdsteden Khartoum en New Delhi, zoals het hoofdstuk van Cormack laat zien. Het laatste hoofdstuk, van Kallis, gaat in op de rol van *romantà* in de stadsontwikkeling van het Italië van Mussolini.

Conclusie

Rome and the Colonial City is een rijke, veelzijdige bundel, die enerzijds laat zien hoe het idee van de Romeinse orthogonale stad in een aantal latere historische contexten daadwerkelijk normatief was of werd gemaakt, maar anderzijds ook vaak ten onrechte, en vanuit stilzwijgende aannames, op een veel complexere historische realiteit wordt geprojecteerd – niet in de laatste plaats op Romeinse steden zelf, die in de literatuur vaak planmatiger worden omschreven dan ze daadwerkelijk waren. Het boek is geen synthese – daarvoor gaan de bijdragen teveel verschillende kanten op en ontbreken er een aantal cruciale perspectieven, zoals, met name, de parallelle ideeën over stadsplanning die elders in de antieke wereld, in India en China, ontstonden. Het boek, behalve in druk ook digitaal toegankelijk (open access), biedt echter wel veel stof tot nadenken, zowel over de Romeinse stad zelf als over de ideologische kleur van de historiografische tradities die haar bestudeerd hebben.

Miko Flohr,
Universiteit Leiden

Eindnoot

- 1 Fowden, E.K., Çağaptay, S., Zychowicz-Coghill, E. & Blanke, L. (red.) 2022, *Cities as palimpsests? Responses to antiquity in Eastern Mediterranean urbanism*, Impact of the Ancient City 1, Oxbow Books, Oxford; Jiménez, J.M. & Ottewill-Soulsby, S. (red.) 2022, *Remembering and forgetting the ancient city*, Impact of the Ancient City 2, Oxbow Books, Oxford.